

EVANGELIKUS EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetési ár:

Egész évre . . 6 frt — kr.
félévre . . . 3 . . . —
negyedévre . . 1 . 50 .
Egy szám ára: 12 kr. o. e.

MEGJELEN HETENKÉNT EGYSZER.

Szerkesztő- s kiadó-hivatal: Pozsony, Konventutczá 6. sz.

Felelős szerkesztő s kiadó:

TRSZTYÉNSZKY FERENCZ.

Hirdetés ára:

Négyhasábos petit sorként
egyszer közöive 7 kr..
többször közöive 5 kr.
Bélyegdíj: külön 30 kr.

Tartalom: Viszhang Schlauch püspök beszédére. (Dr. Szlávik Mátyás.) — A classicus nyelvek és irodalmuk tanítása a gymnasiumban. II. (Mariusovszky Sámuel.) — A ki jobban tudja, csinálja jobban! (Döröcskei.) — Külföld. — Vegyesek. — Pályázatok.

Viszhang Schlauch püspök beszédére.

Jelige:

„Vigyük el hozzájuk szívünkben
A kereszténység istenit,
Szegények, mítsem tudnak arról:
Balsorsban mily erős a hit.
Nálunk már úgyis hisz mindenki
— Hiszik a hiszékeny papok —
S nincs benne semmi hihetetlen.
Fel, Afrikába, magyarok!”

Endrödy Sándor.

Nincs az a kulturális mozgalom, a mely iránt mi protestánsok kellő érdeklődéssel ne volnánk. Hiszen maga a protestantismus is egyike a legnagyobb kulturális mozgalmaknak, a melynek szálai a vallás és erkölcsiség, tudomány és művészet terén nyilvánulnak egyaránt. A protestantismus világnézete a legnagyobb örömmel és készséggel kíséri és fogadja az összes kulturális mozgalmakat, bár-mely téren nyilvánuljanak is azok.

Örömmel üdvözölte a protestantismus a Brüsszelben 1876-ban alakult ama nemzetközi szövetség tervét és feladatát is, mely Afrikának, a „fekete világrésznek” föl kutatását s a kultura számára való megközelíthetővé tételét sürgeti, — mi mellett az a körülmény is bizonyít, hogy a németek is siettek Berlinben 1884-ben az ügynek felkarolására, mely még a vasmarku kancellárnak körültekintő figyelmét sem kerülte ki.

Nálunk Magyarországon Nagyváradnak ékesen szóló római püspöke, a külföldi pápista egyház politikai mozgalmaknak eme magyar viszhangja, a Szent Lászlótársulat legközelebbi közgyűlésén mondott remek alkotású beszédében tűzte ki napirendre az Afrika-kérdést s ezzel a rabszolgakereskedés kérdését általában.

A széles Magyarország napi sajtója eme szűkebb egyházi körre számított elnöki előadást, mint valami kulturális tényt ünnepelte vezércikkeiben ép úgy, mint mikor hasonló helyen és alkalommal Janssen

nyomán a középkori kulturát magasztalta, s a középkori művészet és műelmélet hangsúlyozásával pálczáat tört a korunkbeli tudomány és művészet állítólag pusztító elnyomott idealismusa felett. Jól jegyezte meg már azelőtt is erre vonatkozólag a Budapesti Szemle kritikusa, hogy ily dolog legfőlebb műveltségi viszonyainkra vet hamis világot.

Az Európát oly közelről érdeklő, rendkívül fontos Afrika-kérdésben a hazai sajtónak egyértelmű beismerése szerint Schlauch püspököt első sorban az „egyház” érdekei vezették. Programja tehát ama ismeretes Lavigeris-féle pápista program, mely a szent atya szózatára „felrázta Európát közönyéből”, sőt Schlauch a „feketé” eme nagy apostolának mozgalmát „nagy megváltási munkának”, „a civilizáció új fázisának” mondja, minek alapján meg van győződve arról, hogy Afrika kulturális áthatására, tudomány, ipar és kereskedelem fejlesztésére, s a rabszolgakereskedés megszüntetésére vonatkozó összeg munkálatok hiábavalók, ha nem szövetkezik velők az egyházi hatalom, mely Afrikát az által tegye szabaddá és műveltté, hogy kereszténynyé, azaz pápistává, rómaivá teszi.

Schlauch tehát az első sorban európai hatalmi kérdésből kath. pápai egyházpolitikai propagandát csinál, — a mint maga is megjegyzi, hogy Afrikának a kultura számára való megnyerése nemcsak hatalmi, hanem vallásoserkölcsi kérdés. Ép azért a Lavigerie által kiadott jelszó szerint a rabszolgaságnak s az ezt tápláló rabszolgakereskedés kútfejét az izlamban látja, mely „természete szerint rombol”, s egyedüli ellengyógyszerét a kereszténységben, a pápista kereszt feltűnésében. „Előbb az izlam visszaszorítása, azután a keresztény kultura; előbb a rabszolgakereskedés megszüntetése, azután a civilizáció; előbb a szegény négek felszabadítása, azután a keresztények meghonosítása.”

Mi más ez, mint modern keresztes hadjárat az izlam ellen, az evangyéliomnak tűzzel vassal való terjesztése Afrika belsejében! A biblia helyett fegyverrel tért hódítani, ez a kiadott jelszó! Mi protestánsok is hangsúlyozzuk, hogy „Afrikában európai és pedig keresztény kultúra létesítendő,“ — de nem fegyverrel, sem tömjén-füsttel s más középkori és modern pápista eszközzel, hanem a műveltség fegyvereivel, s itt is első sorban a bibliával. Rendőri intézmény válnék a modern államkormányokból, ha e modern keresztes hadjáratba belemennének, s a pápista keresztet Augustinusnak egykoron virágzó keresztény szülőföldén föltűzni segítenék. A ker. kultúra szolgáltatásban álló külmiszió csak erkölcsi eszközökkel használhat az istenországa szent ügyének. Szinte megdöbbentő az a jellemzés, s ez is bizonyít a Lavigerie-féle mozgalom pápista intenciója mellett, a melyet Schlauch a maga beszédében az izlamról ad, s élen emlékeztet Amiensi Péter, Clerv. sz. Bernhard s a középkori keresztes hadjáratok egyéb fejlesztőinek túlsótét vallási szövegeire. — Vak fanatizmus és fatalizmussal vádolja, a koránt bálványimádásra vezető könyvnek mondja, és így kiált fel: „Afrika vagy eltiportatik az izlam által és akkor nyomorult lesz, vagy keresztény leendő és akkor szabad lesz!“ Pedig a vallások történetéből tudjuk, hogy istenországa ökonómiájában az izlamnak is helye és jelentősége van, az t. i., hogy a pogány néptömegeket a törvény és monoteizmus útján a kereszténységre készítse elő, s az egyháztörténetből Dillmann tanár kimutatása szerint az is köztudomású dolog, hogy sok tekintetben az őskereszténység iottaszerű, élettelen és türelmetlen hitvitái okozták ama belső kimerültséget, mely az izlamnak útjait egyengette és óriási diadalát a tűznek és vasnak igénybevétele mellett biztosította. Aztán azt sem szabad figyelmen kívül hagynunk, hogy a keresztes hadjáratok véres romantikus kora, — hála a modern eszmvilágnak! — lejárt; ma már nem szabad s nem lehet a szeretet vallása nevében, egy dogmákba öltött hitnek érdekében a tűzet és vasat igénybe venni, mivel a vallásos hit vagy plane a dogma nem jelölhet irányt a politikának s a hadseregnek.

Fentebb mondtuk, hogy az afrikai rabszolgaság kérdésénél Schlauch püspököt nemis annyira a kultúra, a tudomány, ipar és kereskedelem, mint szerinte „fél munka“ hanem első sorban a római kath. egyházi propaganda érdekli, mi mellett hatalmas oldalvágásokat mér a darvinistikus „transformismus“-ra, s az egész rabszolgaságért az izlam hittanát teszi felelőssé. Itt emlékezetébe hozhatnók a délamerikai kath. államokat, a melyeknek területén a kath. és prot. hittérítők tudósításai alapján, leginkább divott a rabszolgaság s föl a legújabb időkig virágzott a rabszolgakereskedés, a melynek megszüntetése érdekében, épen a Darwin-féle elmélet követői legtöbbet fáradoztak.

Van azonban a Lavigerie-féle pápista propa-

gandistikus mozgalomnak és Schlauch erős egyházpolitikai jellegű beszédének egy maradandó mozzanata is, s ez az, hogy fölhevítta a ker. Európa és Magyarország figyelmét az Afrika-kérdésre, mely ma a legfontosabb kérdés Európára nézve; hogy a rabszolgaság megszüntetését a ker. kultúra fejlesztésére nézve nemcsak hatalmi, hanem vallásos-erkölcsi kérdésnek is jelezte, s hogy végül figyelmeztette a protestantismust a Róma felől jövő ama intenzív veszélyre, mely néhol, mint Schlauch beszédében ästhetikai szép formában nyilatkozva tért foglal ott, a hol lehet, s még oly fontos kulturális kérdést is, mint a rabszolgaságot, római propagandistikus czélokra kiaknázni képes. Schlauch is folyton a „vallásos-erkölcsi keresztény kulturát“ említi, a melynek terjesztését és erkölcsi térfoglalását mi protestánsok is óhajtjuk, — de alatta mindenütt sekrestyés politikát, szentelt vizes tudományt, tömjénfüstöt, s önző római-pápai czélokot ért. Mi hálás szívvel méltatjuk Livingston, Stanley, Emin basa s a különféle Afrika társaságok humanistikus önfeláldozó törekvéseit, — de az „orgazda“ izlam elleni vallásháborúról kereszténységünk s a modern államkormányok saját jól felfogott erkölcsi lényege és feladata érdekében, hallani sem akarunk, mert meggyőződésünk szerint a ker. kultúra szent ügyének többet hódít a biblia, mint a fegyver? Az államkormányok védnöksége alatt Afrikába küldött hittérítőknek óvakodniok kell ennél fogva mindentől, a mi vallásos-erkölcsi törekvésekre a türelmetlen exkluzivitás bélyegét nyomná, vagy eredeti nemes czéljától elterelné, s emberbaráti jellegétől megfosztaná.

Érdekesek Schlauch beszédének az afrikai kath. egyházi misszióra vonatkozó statisztikai adatai, a melyek, — ha nem a Janssen-Marschall-féle „objektív történetírás“ tárházából vannak merítve s így Varneck felülbíráására szorulnak, — igen szép eredményről tesznek bizonyosságot. Van ott, 13 püspöki megye, 24 apostoli vikariatus és 15 apostoli praefectura, körülbelül 3 millió kath. lélekkel. „Ez adatok is bizonyítják, hogy az „egyház“ itt csakugyan „első kíván lenni,“ hogy e sötét világrész civilizációjában ugyancsak nagy részt követel magának,“ s nem elégszik meg „a kereskedelem, nem a tudósok és utazók kutatásainak sikerével,“ hanem keresi a dicsőséget, a fényt, a nagyszerű egyházpolitikai eredményeket, a melyekben oly nagy mester a szenvedő Afrikáért aggódó szent atya! Ép azért nem elégszik meg a Berlinben 1884-ban tartott afrikai értekezlettel sem, mivel szerinte azt is csak a „hatalmi érdekek s a kereskedelmi szempontok“ vezérelték. Ez Schlauch szerint csak „félmunka,“ a munka egésze, Róma érdekeihez van kötve! S jól tudják azt Rómában, hogy „reklám nélkül, nincs dicsőség!“

Dr. Szlavik Mátyás.

A classicus nyelvek és irodalmuk tanítása a gymnasiumban.

II.

Attérek a görög nyelvre. Tanítása ellen épen most folyik nálunk elkeseredett küzdelem. Az okok, melyeket ellene felhozunk, ugyanazok, melyeket cik kem elején jeleztem. Nem czéлом ezuttal a görög nyelv meghagyása mellett apológiát tartani, csupán arra utalok, hogy mi, mint másodrangú nemzet, nem érezhetjük magunkat hivatva humanistikus iskoláinkban, — melyeket idegen nemzetektől vettünk át — oly nagy változtatást előidézni, minővel járna az, ha a görög nyelv középiskolai tantervünkben kitöröltetnék. Erős ugyan az áramlat a görög nyelv tanítása ellen tudós szomszédainknál, a németeknél és a francziáknál is, de ők még nem látják az időt elérkezettnek arra, hogy humanistikus tanintézetekben ilyen merész reformokat tegyenek. Legjobb lenne tehát, nehogy gymnasiumaink tudományos értéke alábbszálljon, nekünk is legalább az egységes középiskola megvalósulásáig várakozni. A német paedagogusok most is a magyar gymnasiumi szervezetnek leglényegesebb hiányát a görög nyelv tanításának háttérbe szorításában látják. Mit fognak majd szólni, ha a görög nyelvet a gymnasiumi tárgyak sorából nálunk csakugyan kitörlik? A belső okok taglalásába, melyek a görög nyelv meghagyása mellett szólanak, a bölcsészeti, ethikai és paedagogiai szempontok fejtegetésébe, melyek ennek egyenes meghagyását követelik, ezúttal nem bocsátkozom, mert kénytelen vagyok beismerni, hogy ezen belső okok a görög nyelv most divó tanítása mellett csakugyan nem érvényesülnek. A görög nyelv mostani tanítása oly követelményeket szab a tanulóknak, melyek eléggé alkalmasak arra, hogy rendszeres előhaladásában gátolják, idejét és erejét mértéken túl igénybe vegyék és végre kedvét és érdekeltségét a görög auctorok olvasásától elriaszssák és megrontsák.

A görög nyelv oktatása ugyanis mostani tantervünk szerint a gymn. V-ik osztályában kezdődik heti 5 órával. A tárgy, mely ezen osztály számára ki van tűzve, szótanulás, az alaktan szabályainak, paradigmáinak kizárólagos betanítása, ezeket a tanár az órán átveszi és rövid összefüggetlen mondatokon begyakorolja. A tanítás az attikai dialectus szerint történik, mivel — állítólag — ezen dialectus azon előnnyel bír, hogy a tanulót rövidebb idő alatt vezeti be a formák ismeretébe (?) A tankönyv egy tudományos elveken nyugvó systematikus nyelvtan, s melyből paragraphusokként a declinatioók és conjugatioók egyes formái betaníttatnak. Ez a tanmenet folyik az V-ik osztályban egész éven át és a VI-ik osztály első félévében, csak a második félévében kezdenek valami összefüggő olvasmányt, rendszeren Xenophont, olvasni, mellette foly a grammatika lélekölő ismétlése néhol egészen a VIII-ik osztályig bezárólag.

Szóval görög nyelvi oktatásunk egyik legfőbb

része a görög nyelv grammatikai formáinak betanításából áll, ez a görög nyelv oktatására előírt időnek majdnem felét veszi igénybe. Alig szükséges megemlíteni, mily végtelen fáradságába és idejébe került a tanulóknak, míg a grammatika abstract szabályait megtanulta a nélkül, hogy csak egy kikerekített szép gondolatot olvasott volna görögül. Mert hiszen azt ő jól tudja, hogy azok a kicsi kis értelemrontó mondatok, melyeket a gyakorló könyvben talált, csak arra valók, hogy grammatikai ismeretei alaposságáról meggyőződjék, egyéb értékük nincs.

A VII-ik osztályban olvasnak pár éneket Homeros Odysseájából és a VIII-ik osztályban körülbelül ugyanannyit az Iliásból. Az olvasott részletek mennyisége oly csekély az olvasmány tárgyalása néhol oly felületes, hogy a tanuló abból, a mit olvasott, nem képes belátni, hogy miért tartják Homerost a világ első epikus költőjének, és hogy miért tekintik Homerost az epos törvényszerzőjének és mind- eddig meg nem közelített példájának? E mellett olvasnak még a VII-ik osztályban kisebb részleteket Herodotosból és a VIII-dikban Platonnak egy kisebb dialogusát, vagy Sophokles egy tragoediáját. A főszempont ezen olvasmányoknál a grammatika alakjainak „folytonos ébrentartása.“ A görög syntaxisből csak kevés iskolában hall a tanuló valamit.

Eváng. gymnasiumi tantervünk az említett auctorokon kívül még előír Lukianosból válogatott dialogusokat, és Thukydidésből válogatott részleteket; azonban még nem volt alkalmunk akadni oly tanintézetre, mely a tanterv ez utóbbi követelményének eleget tett volna.

Nézetünk szerint a görög auctorok gymnasiumi tárgyalásánál első sorban a költőkre kell tekintettel lenni és a prózairókat csak másodsorban kellene elővenni, elleintében a római auctorokkal, hol — mint fentebb kifejtettük — a prózairók vannak főlényben. Oka annak nem abban rejlik, mintha a latin nyelv talán szebb volna, mint a görög, vagy mintha a római auctorok érdekesebbek volnának, mint a görög írók; hanem mert a latin nyelv állami életünkre és jogfejlődésünkre sokkal nagyobb befolyással bírt, mint a görög. De egészen másként vagyunk a költészettel. A költészetnek a nyilvános élethez kevés köze van, egyedüli tere a kedély világa. Kedélyvilágunk fejlődésére pedig sokkal nagyobb hatása van a görög költészetnek, mint a rómainak, mely — mint láttuk — úgy is csak a görögnek utánzása volt. Ujkori költészetünk fejlődésére és alakulására is a görög költészet volt hatással, a római már kevésbé. Pl. Homeros az eposra Sophokles a tragoediára stb.

Mindezeket figyelembe véve, hogy a gymnasiumi görög nyelvi oktatással az eddiginél nagyobb sikert érheszünk el — az eddig követett módszerrel és rendszerrel okvetlenül szakítanunk kell. A görög grammatikának oly terjedelmű tanítása — minő jelenleg divik — a görög auctorokkal való foglalkozáshoz nem szükséges. Lehetséges valamely auctort folyékonyan olvasni és pontosan megérteni, a nélkül hogy

előbb a nyelv egyes törvényeit, összefüggésükből kiszakítva, mint abstractiókat behatóan tanulni kellene.

Hogy ugyanis valamely auctort híven fordíthassuk és egyszersmind grammatikailag pontosan megérthessük és megmagyarázhassuk, az két tényezőtől függ u. m. a nyelvérzéktől és a grammatikai nyelvismeretektől. A nyelvérzék öntudatlanul fejlődik bennünk az által, hogy az élő nyelvnek ugyanazon nyelvi jelenségei gyakran visszatérve élénk tünnek. A nyelvérzék tehát meg tanulni nem lehet, ezt úgy sajátítjuk el, hogy a feltűnő nyelvformákat csupán mint a gondolatok kifejezőit fogjuk fel, tekintet nélkül származásukra és grammatikai jelentéseikre. Tehát ezeket nem az emlékezet és az értelem önkéntes megfigyelésével, hanem önkéntelenül a pszichologia képzettársítási törvényeinél fogva tesszük magunkévá. Ellenben a grammatikai nyelvismereket önálló gondolkodás útján szerezzük meg; minden egyes alakot összefüggéséből kiemeljük, származását, alapjelentését megállapítjuk, és az ekképen analizált mondat gondolatát levonni iparkodunk. A nyelvérzék tehát az auctor folyékony és hű fordítására, a grammatikai nyelvismeret pedig annak pontos és alapos megértéséhez vezet. Ebből következik, hogy a tanulónak nyelvérzékét és grammatikai nyelvismeretet kell szerezni; mindenik magában semmitsém ér azon czél elérésében, mely felé a tanulóval a gymnasiumban törekszünk.

A mondottak után az a kérdés merül fel, hogy valamely auctor pontos és biztos megismerhetésére mily terjedelmű grammatikai ismeretekkel kell a tanulónak birni? Már említettem, hogy a grammatikának syshematikus megtanulása valamely auctor megismeréséhez nem szükséges. Épen a miatt hogy a syshematikus grammatikai oktatás képezi a nyelvi oktatásnak kiinduló pontját és főtárgyát; a nyelvérzék, — mely mint említém az auctor hasznal való olvasásának egyik főtényezője — háttérbe szorul és egészen elfojtatik. A tanuló arra kényszerítetik, hogy az egyes mondatokban csupán a mesterségesen megszerzett grammatikai szabályoknak megtestésedését lássa; érdeklődése nem az auctor gondolatára, hanem a nyelv formáira irányul.

De a pusztá grammatikálással még azon czélt nem érjük el, hogy a tanuló az összefüggő szövegben a grammatikai alakokat felismerné, és a tanult szabályokról számot adhatna. Grammatikai képzettséget nem a nyelv szabályainak könyv nélkül való betanulásával, hanem lelkiismeretes analizálása által szerezhetünk meg. Igaz ugyan, hogy a grammatikai oktatás is példák ből indul ki, és hogy a tanuló a példák ből öngondolkodás útján vonja le a grammatikai szabályokat, de hisz a tanuló tudja, hogy az előtte levő példa csak valami grammatikai szabály illusztrálására való. Ily eljárás mellett a tanuló grammatikai képzettséghez nem jut, mert hogy ezt elérhesse, szükséges, hogy a grammatikai formák jelentőségét összefüggő szövegben lássa.

Mivel tehát úgy a nyelvérzék, mint a biztos grammatikai ismeret csak az auctorokból szerzett

összefüggő olvasmányok által érhető el: ebből következik, hogy a gymnasiumban a görög nyelvnek ép úgy mint fentebb a latin nyelvre nézve is javasoltam — minnél előbb — 6 vagy 8 heti előzetes grammatikai tanítás után — összefüggő szöveggel kell kezdődnie.

Miután a tanuló a görög olvasást megtanulta, és a nyelv elemeiből a főnevek három declinációból egy-egy paradigmát, az igékből a modusokat és az időket (praesens, futurum, aoristos I.) megtanulta: azonnal egy könnyű szöveget adjunk a tanuló kezébe. A tanuló tehát a nyelv elemeit nem syshematikus egymásutátságban (főnév, melléknév, névmás ige) tanulja meg, hanem mindjárt eleve azon elemekkel ismerkedik meg, melyek a gondolat kifejezésére a legalkalmasabbak, tekintet nélkül arra, vajjon az alaktanba vagy a mondattanba tartoznak-e: Ezáltal önként azon belátásra jut, hogy nem az egyes forma önmagában, hanem csak az egyes formák összetétele a gondolat kifejezése céljából bir jelentőséggel és értékkel. Tekintete tehát az egyesről az általánosra irányul, miáltal a fontosat a kevésbé fontostól megkülönböztetni megtanulja, mi épen a mostani grammatikai oktatásnál teljesen hiányzik.

A kérdés most az, melyik lehet az az auctor, kivel a görög nyelv oktatása sikerrel megkezdhető? E kérdésre megfelelnek azon követelmények, melyeket paedagogiai szempontból valamely auctorhoz kötünk. E követelmények következők: Legyen az illető auctor vonzó, és épen 14—15 éves ifjak szellemi fejlettségének megfelelő. Mondatfűzése legyen egyszerű és bonyodalmas mondat szerkezetektől ment, hogy a kezdő tanuló minden nagyobb nehézség nélkül vele megbirkózhassék. Szókészletében legyen sok alap- és gyökérszó, melyek eredeti jelentésükben forduljanak elő. Végül az egész görög irodalom ismeretére nézve természetes kiindulási pontul szolgáljon.

Ilyen auctor a görög irodalomban egyesegyedül Homeros. Épen ezért gymnasiumi, görög nyelvi oktatásunknak középpontját Homerosnak kellene képeznie. Ha a gymnasiumból kilépő ifju Homeros költeményeit nagyjában olvasta volna és a nem olvasott részeket is könnyen és nagyobb nehézség nélkül magától is olvasni tudná, hozzá tehetném, ha ennek megtevésére a kellő érdeklődés is benne felköltve volna: akkor a görög nyelv tanulására fordított négy évi idő nem volna kárba vesztett.

A legalkalmasabb auctor tehát a görög nyelv oktatása megkezdésére Homeros, benne megtaláljuk mindazon kellékeket, melyeket paedagogiai szempontból valamely auctortól megkívánhatunk. Tartalmát illetőleg 14—15 éves ifjunak alig lehet vonzóbb és tanulságosabb olvasmány, mint Odysseus kalandjai és bolyongása. Sőt V-ik, VI-ik osztályú tanulónak még kedvesebb olvasmány lenne, mint VII-ik osztályúnak, hol most az Odysseát olvassák.

Mondatfűzése a legegyszerűbb és legáttekintőbb. E tekintetben csak arra kell hivatkoznom, hogy Homerosnál a parataktikus mondat szerkezet az általános uralkodó, még ott is, hol logikailag fegyel-

mezett gondolkodásunk hypotaktikus mondatszerkezetet várna. A gondolatok kifejezése tehát 14—15 éves ifjak gondolkodásával teljesen megegyező. Sehol sem találunk mesterkelt szófűzéssel vagy stilistikai subtilitásokkal alkotott mondatfűzéseket. Az előadás egyszerű és természetes, melyet V-ik osztályú tanuló, ki már latin nyelven tud anyanyelvére helyesen fordítani, könnyen megtanulhat.

Homeros szókincese sok alapszót foglal magában eredeti alapjelentésükkel, melyek a későbbi nyelvből kivesztek, vagy más értelmet kaptak. A homerosi dialektus magába foglal régibb és újabb alakokat, melyeket a tanuló egyszerre mint egy élő nyelvnek a formáit tanulja meg. A természetesség is tehát már arra utal bennünket, hogy a görög nyelvet Homeros dialektusával kezdjük tanítani, hiszen az attikai dialektussal kezdődő oktatás is minden léptenyomon kénytelen az epikus dialektusra utalni, hogy az összevont alakokat megmagyarázhassa. De meg a tanuló azon téves nézetre is jut, hogy a homerosi alakot a nyelv rendhagyóságának hiszi, mert szerinte az attikai dialektus alakjai a helyesek.

A mi végre Homeros irodalomtörténeti jelentőségét illeti bővebben szólni e helyen nem tartom szükségesnek. Elég annyit megemlíteni, hogy Homeros szolgál kulcsul az egész hellen irodalom megértésére, hogy a hellenek tudományossága és művészete Homeros eposain épült fel, és hogy a tanulóknak e hatásról tiszta képet kell nyújtani az oktatás alkalmával.

Az elmondottak után a görög nyelv tanítását a gymnasiumban úgy vélném szervezni, hogy az Vik és VI-ik osztályban Homeros Odysseája képezne az oktatás tárgyát és anyagát. Két évre azért tűzöm ki, mert az első évben a haladás az olvasmányban a nyelv alakjainak és törvényeinek, valamint a szükséges szókinces megszerzése miatt csak csekély lehet, de már a második évben gyorsabb lehet a menet. A VII-ik osztályban Homeros Iliasa képezne a folytatálagos olvasmányt. úgy szintén a VIII-ik-ban is a szükséghez képest, mert úgy vélekedem, hogy a gymnasiumi tanulóknak Homeros mindkét eposát tartalmilag egészen ismernie és mindenikből terjedelmes olvasottsággal kell birnia. Különben a VIII-ik osztály olvasmányául Sophokles egy-egy tragoediáját tűzném ki, hogy a tanulóknak az antik tragoediáról fogalma és tiszta képe legyen, esetleg a görög lyrikusok is haszonnal olvashatók lennének Horatiussal párhuzamosan.

A VII-ik és VIII-ik osztályban a már említett költők mellett prózairók olvastatását is tartom szükségesnek és pedig a VII-ik osztályban Horodotosból részletek a perzsa háboruk történetéből (a marathoni, thermopylai, salamisi csaták) a VIII-ik osztályban pedig Platonak egy-egy kisebb dialogusát (Crito, Euthyphro, Laches). Ennyi auctor teljesen elegendő volna.

Hogy a görög nyelv és irodalom oktatása a gymnasiumban Homeros eposával kezdődjék, e nézetnek először Herbart adott kifejezést. Gyakorlatilag

érvényesítette e nézetet Németországban Ahrens H. L. „Griechisches Elementarbuch aus Homer“ című gyakorlókönyvében és „Griechische Formenlehre des homerischen und attischen Dialektes“ című nyelvtanában, miért is Ahrens tekinthető ezen módszer tulajdonképeni megalapítójának. Mindkét műve a paedagogiai irodalomban a legjelentékenyebb helyet foglalja, és a görög nyelv sikeres tanítására Németországban hathatósan befolyt.

Hazai gymnasiumaink tantervei — úgy az általi mint az evangélikus gymn. tanterv — szintén helyeslik a jelzettem módszert, csupán azért kívánják az attikai dialektussal kezdeni a görög nyelv oktatását, mert az eposi dialektussal való kezdést nálunk az nehezíti meg, hogy ezen módszernek megfelelő tankönyveink nincsenek. Sajátságos mentegetődzés, holott a tankönyvek nálunk gomba módra teremnek. A minek tanulására tanítvány vállalkozik, arra akad tanító és tankönyv is!

Megjelölvén ekként azon auctorokat, melyek a classicus nyelvek oktatásának sikeresebbé tétele végett, a gymnasiumokon elővehető, hátra van, hogy az egyes auctorok, illetőleg az olvasmányok kezeléséről szóljunk. Erről jövő alkalommal.

Markusovszky Sámuel.

A ki jobban tudja, csinálja jobban!

Hivatkozás volt rám, tehát jelentkezem. Különösen azért, mivel „Egy kis nyílt felszólalás“ mult-kori cikkem tendenciája kissé félre lett értve e becses lap 50. számában az általam igen tisztelt, de ismeretlen Cato munkatárs úr által, a mennyiben „ily konok ellenszegülést proklamáló manifestum... más elbánást kíván,“ mint a milyenben én részesítettem. — Szavaim helyreigazítása végett kell, hogy itt megjegyzzem, miszerint az én cikkem nem is akart „elbánás“ lenni. Mert ha volt is éle, mely evang. egyházunk „influenzája“ ellen irányúl, mégis nem akart az speciális orvosság lenni, hanem — amint az egészről kivehető — a Krisztus békeevangéliomának s intő szózatának időszerű alkalmazása. Azért ha arra a helyre és sebre, hová Cato úr szánta, kevés is volt, reményem nem nehezelt meg érte.

Hogy ő a viszonyokat és személyeket, kik a dunáninnyi skandalumokat csinálják (de jó, hogy innen túl vannak!) nálamnál jobban ismerheti, azt duplán aláhuzva is aláírom, ha pedig én nem ismerem őket, az nekem nem lehet bűnöm. Hiszen én sohasem voltam ama felső országban, kivéve egyszer, pozsonyi tanuló koromban, a mikor még gyerek voltam. — Akkor is csak hallottam erről a betegség-ről, a mit akkor ott még „Hurbanismusnak“ neveztek. Sokat emlegették ott a hurbanistákat, s azt is, hogy mivel egyszer kiszórták őket az alumneumból, vagy convictusból, a miből véres verekedés lett,

többen a hadi törvényszék elé lettek állítva. Nálunk az 5-ik osztályban is többen ilyeneknek voltak bélyegezve, s bár az egész dolog lényegéről én alig tudtam valamit, mégis bántott ezen előttem ismeretlen bujkáló szellem. De én gyenge gyerek létemre nem tudtam egyebet tenni, minthogy egy előttem levő padban ülő M . . . rik nevű markos gyereknek minden óra végére eltüntettem a kalapját! Azt is tudom, ha bántani akart, a többi megvédett. — Azóta én a Dunát arra felé át nem léptem, s a viszonyok és személyek ismeretében csak az olvasásra szorultam. — Az egyetemes gyűléseken is vagy akkor nem voltam, mikor láthattam is volna néhányat közülök; vagy nem az ő témájuk volt már napirandén, mire oda érkeztem. Csak így történhetett meg rajtam ez évi egyetemes gyűlésen a következő: Hogy velem legyen, mivel előadás nem volt, Pesten tanuló kis fiamat magammal vittem s a tanácsteremben a kályha mellé huzódtunk. (Egy kis bemutatása csekély személyennek azok számára, a kik ott mellett nem ismertek!) A véletlen úgy hozta magával, hogy ott L, J . . . ás barátom mellé kerültem. Ő figyelmeztetett egy közvetlen előttünk levő paprikás arcra oldalvást s egy széles vállak fölött izadó vastag nyakra hátulról, — hogy hát ezeket ismerem-e? Régi bajtársaknak vélve, megnéztem őket közelebről, de bizony nem ismertem őket, mivel, hogy ők voltak az előttem eddig csak névleg ismertem pánszláv apostolok: Mudron és Dula urak. De, hogy melyik a másik, arra ma sem mernék megesküdni, s L. J. barátomon szárad, ha tévedek. Azt a néhány pánszláv papot, a kik az elnökségtől balra — mellesleg legyen megjegyezve nem valami elegánsan álló ornátusban — egy csoportba huzódtak, csak az előttem fekvő jegyzőkönyvből kombinálva gyanítom. Közülök egyik másik a nagy többséggel komédiát játszva, mintha csakugyan nem tudna magyarád, tót nyelven kezdett beszélni. Ezen félszeg tüntetésen megboszankodva, többekkel együtt elhagytam a termet. — Tehát az én ismeretségem a dunáninnenről igen csekély s legfeljebb egy-két deákori jó pajtásra terjedhet.

Nézetben aligha térünk el egymástól Cato ural, inkább a személyek ismeretében, no meg abban talán hogy én az olyan emberekkel szemben, a kiktől tudom, hogy hibásak, valami nagy vitába nem tudom belehajszolni magamat. Azért az én cikkem az evangyeliom olajága akart lenni a maga tisztaságában, nyíltságában és általában és általános éltető erejében; mert azt hiszem, hogy ott fent is lesznek korrektebb gondolkozó egyének, a kik végre is nem fognak örökösen az „apostolok“ viharos nyomában járni. — De evvel én az „elbánás“ terét nem foglaltam el mások elől. — Ha tehát Cato úr azt gondolja, hogy olajág helyett olyan kell nekik, a mitől tüsszögnek, — én kedves egészségükre fogom kívánni. Szóval a ki jobban tudja, csinálja jobban!

Döröcskei.

KÜLFÖLD.

Jénából írják lapunknak, hogy a jénai egyetem polgárai által alakított G. A. Egylet f. hó 10-én tartotta meg első felolvasó estélyét. — Förtsch superintendens urat sikerült az egyletnek megnyerni első előadóul.

A szónok $\frac{3}{4}$ órán át beszélt az egybegyűlt egyetemi ifjúságnak a humanismus és a kereszténység egymáshoz való viszonyáról. A humanismus lényegének meghatározása után, élénk színekben festi, mint törekszik az emberi szellem a pusztá tudás utján a tökéletesség eszméje felé. S hova jut? . . . Egy olyan tömkelegbe, melyben a szellem eligazodni nem tud, melyben a lélek biztos támpontot nem talál többé.

Megemlékezik a korról, melynek világa nagy és hatalmas Istennel volt benépesítve. — Athén zsoldosok tanyájává sülyedt, Róma halomra dőlt; az ókori világ-bölcsességet ott látjuk haldokolni Philo újplatonizmusában. — Majd feltűnik az absolut vallás, s darab időnként eszközüvé válik neki az ismeret. — Majd ismét emancipálni törekszik magát az ész mind az alól, mi a hit világába tartozik. — Előállnak a különféle bölcsészeti rendszerek. Spinoza, Hégel, Leibnitz. — Az első megsemmisíti Isten önállóságát, a második tagadja Isten lételetét s a harmadik kizárja Istent a világból; mig Schelling theismusa tudássá teszi a vallást. — Ha még a materializmusra gondolunk, beláthatjuk könnyen hova vezet a törekvés: függetlenné tenni a vizsgálódó ész a ker. hit befolyása alól?

Az egyik (atheizmus) Istenné teszi, a másik (material.) eszményi állattá sülyeszti az embert!

Azután lelkes szavakban emlékezik meg a német nemzet kiváló humanistáiról, Schillerről és Goethéről, vázolja a hatást, melyet korukra gyakoroltak. — Feltűnteti a ker. hitet, a Krisztus vallását eszményi tisztaságában s meggyőzőleg mutatja ki, hogy az ember, ki születik, él s elenyészik; az ember, ki az igazságért küzdve elbukik, az erényért kigúnyoltatik; az ember, ki reményli a jobb jövőt s döbbenve látja a gonosz diadalmát, a változások e semmisítő árában csak a Krisztus oltalmával állhat meg rendületlenül, csak az evang. világánál láthatja a változások egyedüli változatlan okát, e hittel keblében érezheti az ember korlátoltságával szemben — szabadságát! Csak e hit malasztja ad erőt a gyöngye embernek arra, hogy élete véglehelletéig küzdve előre törjön a folytonos tökéletesedés örökös célja felé.

In summa: valamint a fény árny nélkül; mélység magosság nélkül; tűz hő nélkül; élet levegő nélkül nem képzelhető, úgy össze van forrva a humanismus és a ker. hit gondolata. Magára hagyva mindenik eltévelyedik. — Ez utóbbi forrása amannak, melyből meríti munkájához az erőt a szellemet; mig az ismeret tiszta fénye megóvjá a hitet az egyoldalúságtól a vak fanatizmustól. — Humanismus és kereszténység egy nagy mező, melyen mindenki megleli magának a küzdő teret! Azért Uraim — zárja szavait — óhajtom én, hogy önök szent lelkesedéssel lépjenek e talajra s tartsák meg a helyet, mit kivívnak maguknak becülettel s akkor méltó utódai lesznek a dicső elődöknek, kiknek köszönhetjük, hogy az egész világ tisztelete övedzi a német nemzetet!

A tiszta lelkesedés sugárzott le minden arczról, mély meghatottság tükröződött vissza a jelenvoltak szemeiből. Szünni nem akaró üdvriadalban igyekezett leróni háláját az ifjúság a szónok iránt.

Ha igaz az, hogy a magyar sok követendő láthat a művelt külföldön, bizonyosan ezek között van a vallás-erkölcsi életnek ily módon való ápolása is. D.

Berlinben észak-amerikai mintára egy „ethikus társaság“ alakult, mely minden vasárnap estve gyűlést tart. Elvei között az emberi cselekvés főtörvényévé tétetik: a közjónak lehetőleg buzgó előmozdítása, a nép minden tagja testi és szellemi jólétének növelése. — Csupán vallási tételek, vagy a napi politika, a mennyiben az erkölcsi étellel nem érintkeznek a fejtegetésből kizáratnak. — Igazság és hűség, igazságosság és emberszeretet jelöltettek meg az ily ethika alapjaivá. — Minthogy az növekvő nemzedéké a jövő, a felnőtteknek előadások tartatnak, s a gyermekek megfelelő oktatásával mozdítják elő a társaság céljait. — Az erkölcsnemesítés szükségének ily kielégítése nem foglal-e magában vádat az egyház ellen? Jó e felett gondolkozni.

A német birodalmi gyűlés, mielőtt december 13-án a karácsonyi szünetekre szétszolgált volna, december 12-én a centrumpártnak három indítványát fogadta el, még pedig 1) A lelkészek a hadi szolgálat teljesítése alól felmentettek, 2) az áldozó papok kiutasításáról szóló törvény érvénytelen és 3) a gyarmatokban szabad a vallás-gyakorlat. — Ez utóbbi a róm. katholicizmus érdekében hozott törvény nagyon könnyen árthat a keresztényiség terjedésének a mohamedanizmus gyors előhaladása miatt.

Gróf Schönborn, prágai bitoros-érek december 8-án kelt s a Husz mozgalom ellen intézett pásztorlevelében többek közt ezeket mondja: „Husz emlékezete fájdalom és keserűség s ez emlékezet felújítása szerencsétlenséget és romlást jelent. — Képzeltetek tehát szeretett diócezanusaim, mily keserű fájdalommal telik el szívem, látva, hogy némelyek törekesznek, e férfinak gyászhozó emlékét felújítani, nyájam közé ujólag visszavonást és gyűlölséget hinteni, és a békés lakosságban az Istentől rendelt felsőség ellen lázadást támasztani. — Azért Istenre és Jézus Krisztusra kérlek s lekötöleztetek titeket, ne ámtassátok el magatokat az által, mi körötökben némely roszakaratuak és elvakítottak részéről történik. — Az egyház s feje a római szent atya iránti szerelmegekben és ragaszkodásokban ne engedjétek magatokat eltántorítottatni s megintgattatni. — A pápával való közösség nélkül nem lehet egyesülni az egyházzal s e nélkül nincsen Istennel való egyesülés sem. — Mert: „kinek az egyház nem anyja, annak Isten nem lehet atyja.“ (J. Cypr. de unit. eccl. Nr. 6.) — Nem szolgálhattok egyszerre Istennek és az ő ellenségének. — Ha a szent egyháznak és a szent atyának hű gyermekei akartok lenni, azt kell hinnenetek, amit ő hisz; azt kell szeretnetek, amit ő szeret; azt kell elítélnetek, amit ő elítél. . . . Különösen a szeplőtelen szűzhöz és istenanyához Máriához imádkozzatok. — Ő róla mondja az egyház: „Te egyedül megsemmisítetted a földkerekség minden tévelygéseit.“ — Oh imádkozzatok, hogy népétől távol tartson minden tévtanítást és szakadást. — Hiszen ő szeretett hazánk oly sok kegyhelyén trónol s mindig kész a mi kéréseinket meghallgatni.“

Ugy látszik a konstanczi máglya lángja kísértetes fényt áraszt a cseh nép életére. — Hja a szellemet megölni nem lehet!!

Rigában f. é. december 9-én tartotta a tanács utolsó ülését, mely után a tanácsnak valamennyi tagjai és titkviselői a lutheránus Szentpéter templomba vonultak s ünnepélyes istentisztelettel befejezték működésüket. — 650 éven felül volt-e tanács a városnak felsősége; mert már 1231-ben volt Rigának 12 tagból álló tanácsa, mely a lovagi s más szabad nemzetségekből kiegészíté magát. — A következő napon megnyitott az új orosz járásbíróság, — ezzel az evang. egyház is elveszté kegyurát. — A hatóságnak az egyházra vonatkozó teendőit ideiglenesen, további intézkedésig a rigai konzistorium veszi át. — Egy helyhatósági intézvény megszüntével, nagyot lépett előre az oroszosítás.

A zürichi kanton zsinata legújabbán egyhangulag következő határozatokat hozott. 1) „A zsinat Svajcz egyházi hatóságaival egyetértve kimondja, hogy a reformált egyház alapelveinek s történelmének megfelelőleg a keresztiséget mint a konfirmáció feltételét fenntartja. — 2) Ennek következtében a zürichi tartományi egyház valamennyi tagjával szemben kijelenti azon várakozását, hogy ezen elvek szerint fognak eljárni. 3) Ezt azonban oly értelemben teszi, hogy e kívánságával egy részre sem akar lelkiismeretbeli kényszert gyakorolni.“ — Az u. n. szabadelvű lapoknak ez az intézkedés sem tetszik, a hozott határozatot bírálgtják. — Ezzel a ténnyel szemben érdekes az a másik tény, hogy az Einsiedelbe zárandokló búcsúsok száma nagyon megnövekedett; évenként mintegy 150,000-en látogatják e kegyhelyet. — Az ellentétek találkoznak s egymást fejlesztik. — Ez is isteni törvény az emberi életben.

VEGYESEK.

— **Felhívás előfizetésre!** Lapunk 8-dik évfolyamát azon feltetésben indítjuk meg, hogy ha eddig hézagpótló volt e szerény közlöny, ezentúl a *zsinati előkészületek* miatt, nélkülözhetlen szükséges.

Hivatását csak úgy teljesítheti, ha szellemi és anyagi pártolásban részesül, ezt kérjük.

Ára a régi: egész évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt. 50 kr.

Előfizetések esetleg megrendelések a szerkesztőséghez (Pozsony, Konventutcza 6. szám) küldendők. Az 1890. évi első számot csak az előfizetőknek és megrendelőknak küldjük.

A hátralékosok mielőbb tisztazzák tartozásaikat.

Szerkesztőség.

— Király ő felsége Bergmann Lajos izményi lelkésznek, a lelkészeti és népnevelés terén kifejtett, félszázadot meghaladó, buzgó és hasznos működése elismerésül a koronás arany érdemkeresztet adományozta. — Viselje soká boldogan!

— Karácsonyi ajándék. — A magyar protestáns irodalmi társaság kedvesen lepte meg a hazai protestáns közönséget a „Protestáns Szemle“ I. és II. füzetének kiadásával. — Tehát megindult a nemes munka, hogy új életet öntsön a protestáns egyházakba, hogy a hazai vallás-

tudományt előbbre vigye, hogy az Úr lelkétől íntetett ajakkal hirdesse az evangéliom örök igazságát. — Üdvözljük, melegen üdvözljük a kedves vendéget, hisz egy szebb élet hajnalát hozta meg nekünk. — Ha a megjelenés maga is örömmel tölt el; a tartalom csak fokozza örömmünket. — Lássuk: Olvasóinkhoz. Szász Károly. I. Értekezések tanulmányok. 1) A francia protestáns tört. társ. ism. Balogh Ferencz. 2) Pál apostol megterése. Dr. Masznyik Endre. — 3) Janssenismus a történetírás terén Dr. Szlávik Mátyás. 4) A házasságjogi reform. Sztehlo Kornél. 5) Istentiszteletünk reformjának kérdéséhez. Csiky Lajos. 6) Az állam viszonya az egyházhoz az ész. amerikai Egy. Államokban. Hörk József. 7) Adatok a veszprémi ev. ref. egyházmegye tört. Thury Etele. — II. Könyvismertetés. 8) Magyar történeti életrajzok stb. Pulszky Ágost. 9) A régi Isten él még. Kenessey Béla. III. Irodalmi szemle. 10) a) Hazai irodalom. 11) b) Külföldi irodalom. IV. Történelmi emlékek. A magyarországi ifjak az Odera melletti frankfurti egyetemen. Zoványi Jenő. V. Társulati élet. 13) A „Magy. prot. irod. társaság“ ügyrendje. 14) A bizottsági tagok névsora. 15) Bizottsági gyűlési tudósítás. — S ha azt mondjuk, hogy a művek olvasása valódi nemes szellemi élvezetet nyújt csak kérnünk lehet testvéreinket: ne fosszák meg magokat e tápláléktól.

— A „Baldácsy-alapítvány“ pere. Gróf Tisza Lajos, mint a Baldácsy-alapítvány igazgatósága elnökének felperessége alatt indított nagy pert fogadott el budapesti törvényszék. A perben alperesként 8 Hunyady gróf, 3 Wickenburg gróf, 7 Földváry és 9 Sennye báró szerepel, mint a kik ellenzik felperesek vitatott jogának érvényesítését. Ezen jog a kereset szerint a következőkből áll: néhai b. Baldácsy, midőn az ismert, nagy alapítványt tette a hazai protestáns egyházak javára, alapítványi levelében azt mondja, hogy a birtokokkal együtt átszállanak az egyházakra minden ismert vagy nem ismert jogok is. A tiszabeői és kőtelki birtokok még telekkönyvileg szétosztva nem lévén, tényleg ugyan átvették a prot. egyházkerületek a részükre jutó földeket, de mivel az arány nem volt kitüntetve, később, midőn a Tisza-szabályozási társulat a gátépitési díjakból visszajáró 117,400 frtot kifizetni akarta, ezt bírói kézbe kellett tennie. Ugy de a volt tulajdonostársak azzal állanak elő, miszerint a prot. egyházkerületek már megkapták a részüket 1877-ben tehát ki vannak elégitve, és ezért ők, — valamint Baldácsy örökösei is, — tiltakoztak a kifizetés ellen. Felperesek most bemutatják a fent jelzett alapítólevelet, mely ellentétben áll alperesek álláspontjával és melynek alapján későbbben ismertté lett jogot is követelik és alpereseket ezekre jogvesztetteknek kimondatni kéri.

— A VI. szabad kir. városi esperességi törvényszék Zsarnoviczky István, Gamauf György és Fabriczy János eperjesi tanítóképző tanárok fegyelmi ügyében f. é. december 19-én tartotta meg a végső tárgyalást. — Eredménye: Zsarnoviczky István felmentetett: Gamauf György és Fabriczy János feddésre ítéltettek. — Az ügyész és Zsarnoviczky az ítéletben megnyugodtak, míg a feddésre ítélték felebbztek.

— A tállyai evang. gyülekezet „Ésdő szózata.“ Kossuth Lajos nagy hazánkfi igen érdekes levelének lenyomatával, az egyházközség szomorú pénzügyi állapotának rajzával, egyházmegyei elnökségi és püspöki ajánlással ellátva kezünkhöz jutott. — Felhívjuk e helyen is gyülekezeteink, segélyező intézeteink s egyes hitsorsosaink buzgóságát e szegény törekvő gyülekezetünk támogatására.

— Lelkészváltások a sáros-zempléni esperességben. — A kapi-németfalvi gyülekezet Kadlecsik János lelkésznek morvaországi Hostyalkora költözésével megürült lelkési állomására Nudzik György szirki s. lelkész

választatott meg. — A Kladzányi gyülekezetnek 35 évi áldásos működés után nyugalomba vonult lelkésze Szabó Mihály helyét Hoznek Lajos szkálnoki s. lelkésszel töltötték be.

— Érdekes nyílt levél. — A „Pesti-Hirlap“ f. évi 354. száma következő igazán érdekes okmányt hoz nyilvánosságra: „Nyílt levél a gömöri ág. hitv. ev. egyházmegye Nagyságos és Nagytiszteletű Elnökségéhez. Alólirott ezennel kinyilatkoztatom azt, miszerint elismerem, hogy magyar hazaellenes, vagyis panszlavisztikus szellemben neveltetvén, ily szellemtől áthatva levén, megfelejtkeztem azon kötelességekről, melyekkel minden, e hazában élő honpolgár a magyar nemzetnek tartozik. Miután azonban komolyabb megfontolással arról győződtem meg, hogy tévedtem, hogy panszláv nemzetiségi rajongással bínt követtem el, alázattal esedezem: méltóztatásának engem a gömöri evang. egyházmegyének kebelébe kegyesen befogadni, alkalmaztatásom által nekem tért és módot nyújtani arra nézve, hogy igaz őszinte megtérésemet s magyar hazánkhoz való őszinte ragaszkodásomat bezonyíthassam és igazolhassam: felhatalmazván egyszersmind a nagyságos és nagytiszteletű elnökséget arra nézve, hogy azon esetben, ha ez ígéretemet megszegném s ha befogadtatván, méltatlannak mutatnám magam azon erkölcsi felelősségre, melyet személyemmel az egyházmegyei közönséggel szemben vállalni méltóztatnak, röviden közigazgatásilag, bárhol elfoglalandó állásomtól elmozdítani és kenyeremtől megfosztani méltóztatásának, Isten engem úgy segítjen! Kelt Ispánmezőn, 1889. dec. 14. Bartha Mihály s. lelkész. Ezen t. Bartha Mihály s. lelkész által beadott nyílt levelet látta és elfogadta Süvetén. 1889. dec. 15-én Terray Gyula. gömöri ev. főesperes.“ — Nagyon ritkán teszem, hogy lapjaink híreiből egyet-mást átveszek, bár utalva vagyok rá; ezen pszichikai és erkölcsi tekintetben is érdekes „nyílt levél“-et azonban a helyzet megvilágítása szempontjából is szükségesnek láttam közölni. — Szerk.

PÁLYÁZATOK.

Pilisen pestmegyében a segédlelkész-állomás megüresedvén, a pályázni kívánók sziveskedjenek alólirott nál jelentkezni. Szolgálati nyelv tót és magyar.

Fizetés: évi 120 forint, külön kényelmes lakás és teljes ellátás.

Pilis, 1889. december 14-én.

Sárkány Sámuel
ág. hitv. ev. lelkész.

A zurányi ágost. hitv. evang. gyülekezetben az alsó elemi osztály (fiúk és leányok) tanítói állomása betöltendő. Fizetés 460 (négy százhatvan) forint, évnegyedenkénti részletekben; továbbá 40 forint fapénz, szabad lakás, és a tanítói — temetési és esketési — stólák fele része. — Tannyelv: német és magyar. A megválasztandó köteles felváltva, minden második hétkben a templomi orgonálást és éneklést, valamint a temetési szolgálatokat is teljesíteni. Szintügy ismétlő iskolát is tartani a leányokkal.

A folyamodványok, oklevél, keresztlevél, szolgálati és egészségi bizonyítvánnyal együtt alólirottéhoz jövő 1890-ik évi január hó 12-ig beküldendők.

Zurány (Mosonmegye) 1889. december 9-én.

Bodiczky Kálmán, evang. lelkész.